

autentice prin limbaj decît prin acțiunile lor¹. Surprinsă de autor cu o mare acuitate, vorbirea personajelor sale lasă impresia vie a mediului din care aceștia provin. Prin varietatea formelor verbale, opera lui Caragiale poate fi considerată cea mai întinsă „anchetă lingvistică” pe care a înregistrat-o vreodată un scriitor român². Limba lui Caragiale este limba unui univers comic, în care conciziunea expresiei, spontaneitatea, verva și ironia se regăsesc într-o sursă nesfîrșită de vitalitate și optimism. Naturalitatea și fluiditatea proprie limbii lui Caragiale fac imposibilă parafrizarea acesteia. Iată unele din motivele pentru care transpunerea lui Caragiale într-o limbă străină cere toată atenția și exigența.

Cu toate acestea, traducerea lui Caragiale în limba slovacă a izbutit să se apropie mult de valoarea originalului. *O scrisoare pierdută* poate fi considerată, prin exemplele ce le oferă, o adevărată școală a traducerii. De pildă, apelativele des folosite (*venerabile, onorabile, stimabile*) sînt în concepția autorului român strict delimitate, fiecare din ele avînd o nuanță deosebită raportată unei anumite intenții, ironii etc. Astfel, în scrisoarea lui Cațavencu către Trahanache se spune:

TIPĂTESCU (luînd rîvășelul și citind) — „Venerabilului d. Zaharia Trahanache, președinte al Comitetului permanent, al Comitetului școlar, al Comitetului electoral, al Comitetului agricol și a altor comitete și comiție... Loco... Venerabile domn, în interesul onoarei d-voastre de cetățean și de tată de familie, vă rugăm să treceți astăzi între orele 9 jum. și 10 a.m. pe la biroul ziarului „Răcnetul Carpaților” la sediul Societății Enciclopedice Cooperative „Aurora Economică Română...”³

TIPĂTESCU (vezme lístok a čífta): „Slovutnému pánovi, panu Zahariovi Trahanachemu, predsedovi stalého výboru školského výboru, volebného výboru, poľnohospodárskej komisie a iných vyborova komisí... Loco...”

Vaša slovutnosť, v zaujme Vašej občianskej cti a Vašej cti ako otca rodiny pozývavam Vás, aby ste sa dnes medzi pol deviatou a deviatou hodinou ustanovili do redakcie „Karpatská trúba“, kde je aj sídlo encyklopedicko kooperatívnej spoločnosti „Hospodárska zora Rumunská...”⁴

Venerabil în textul de mai sus presupune atît calitățile pe care Trahanache le avea pe plan social (președinte al diferitelor comitete și „comiție”), cît și însușiri de ordin personal, legate de vîrsta personajului („cetățean, dar și tată de familie”). În limba slovacă trebuia deci ales un cuvînt asemănător, pe care traducătoarea l-a redat prin *slovutnosť*, apelativ adresat în trecut oamenilor în etate și cu funcții înalte⁵. Același *venerabil* este însă întrebuințat de Caragiale și cu o altă intenție. Să comparăm fragmentele de mai jos:

¹ Vezi acad. Iorgu Iordan, *Limba „eroilor” lui Caragiale*, în vol. *De la Varlaam la Sadoveanu*, București, ESPLA, 1958, p. 362.

² Tudor Vianu, *Asupra caracterelor specifice ale literaturii române* în vol. *Studii de literatură română*, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1965, p. 552.

³ I. L. Caragiale, *Opere*, vol. I, București, ESPLA, 1952, p. 109. Aici și în continuare se va cita numai această ediție a vol. I—III, după care s-au făcut traduceri și se va nota cu CO, I, II, III.

⁴ I. L. Caragiale, *Výber z diela I*, Bratislava, Slovenské Vydavateľstvo Krásnej Literatúry, 1954, p. 323. În continuare, citatele se vor nota cu CV, I, II, III.

⁵ Vezi și *Slovník slovenského jazyka*, Bratislava, SAV, 1964, IV, p. 121.